ՄԵԳՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԼՐԱԳԻՐ

ԿԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՒՂԻ ՏՐԱԿԱՆ

Յրատարակչատան տպարանը ընդարձակած է Թիֆլիսի մէջ Հրատարակուելի մեծ և գրավոր Պարտ Ընթերց Յնձիւճեանցի գրատան մէջ, իսկ արձակ տոմսակներով Պատուելի Տէր Գաբրիելոյ մեծ։

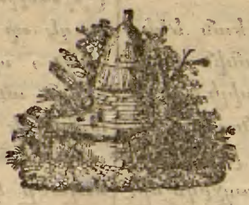

Յրատիրը շաբաթը մէկ անգամ հրատարակուի օվեն շաբաթ օր, և պարբերաբար կիներ է վեց մեծ երես Թիֆլիզեցոյ և ուրիշ տոմսակներ։

ԱՐՈՒԱՀԻՆ

Ով որ ուզենայ վաճառականութեան համար ուրիշ գովեստի վերաբերեալ յայտարարութիւն տալ լրագրիս մէջ, անկն 4 տող է համար կը վճարուի 1 կոպէկ արծաթ։

ՏԱՐԻ

ՀԱՄԱՐ 23 ՅՈՒՆԻՍԻ 7 1858 Ա.Ի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ.

Ա. Պետերբուրգ. մայիսի 14. Երկու շաբաթի Այսիսի 12 են Գաղղիացւոց Վեհափառ Կայսեր գեսպան Դուքս Մոնտեբելլոն եկիս հնարհ ներկայանալ Թ. Վ. ՊԱՏՈՒԱՐ ԿԱՅՍԵՐՆ և յանձնել Նորին Վեհափառութեան իւր յանձնարարական թղթերն։ Նոյնժամայն տասա գուքսն եկիս հնարհ ներկայանալոյ Նորին ՄԵԾՈՒԹԵՒՆՑ ԹԱԳՈՒՀԻ ԿԱՅՍԵՐՈՒՀԻՆՑ ՄԱՐԻԱ ՎԻՒՏՈՐԻՈՅ ՆԱՅԻՆ և ՎԻՒՏՈՐԻՈՅ ՖԻՕՂՈՐՈՎՍԿԱՅԻՆ։ Ի վենայն օրն դեսպանի առնսին Դուքսին Մոնտեբելլոյ արժանի եղև ընդունելութեան առ ՄԵԾԱՒՈՐԱ ԹԱԳՈՒՀԻՆ ԿԱՅՍԵՐՈՒՀԻՆ։

— ՄՆԾՈՒՓԱՄ ԿԱՅՍԵՐՆ Ըստ ստահմանադրութեան Յողովոյն՝ որ Հրկից բարեկարգութեան համար այս տարւոյ մարտի 27 են բարեհաճեցաւ Վեհափառն հրամայել, ” Վճռել Հրկից, որ կարողանան գնել և շինել տներ և տալ իրաւունք կենդանւոց և Ճիտուիթա քաղաքաց առնեայն մասնեցման ’ի վերայ հիման հաստարակաց։

ՐՆՏՆԻ ԼՈՒՐԵՐ.

Թիֆլիզ. մայիսի 30. Ս. յոթ առաւօտու 9 ժամուն եմուտ ’ի քաղաք մեր Ե. Տ. Տ. Նահանգի առաջնորդ և Վանեցւոց Վերին Ս. Հրեղիսկոպոսն, որ գտանելով ’ի տուրբ Ս. Թոռն Յջմիածնի ’ի Հայրապետական Ժողովն բնատրութեան նորոյ Կաթուղիկոսի ամենայն Հայոց, և նոցա Հաստարակաց ընտրութեան Թեղերն ըստ յանձնելոյ Միւնհոդոսին բերեց և ’ի միասին ընդ դեպուտատացն Թիֆլիզու Կոլեժսկի Սովետնիկ և Վասիլ Ժիլչի Սոլոմոն Ամիրեանցի, և Նոր Նախիջևանու Տիտուլարնի Սովետնիկ Յարութիւն Ստեփանցի, առաջնէն արարեալ Պայծառափայլ Տեղակալին Կովկասեան Վնիսոյ Բարեսիրն սիւդին, յիշեալ Ս. Հրեղիսկոպոսն ներկայիս լսեմ ենք պէտք է մնայ Թիֆլիզացւոց ամսօրեայ ժամանակ, որ իւր մասնէ նոյ խնամեալ առաղջութեանն կազդուրեի տեղւոյս հանգստեան ջերմերեմ առաղջապար ջրով բաղնեանց։

— Ս. յս օրերս երկու ցաւալի անցք պատահեցան մեր Թիֆլիզացւոց, մինը վերսին ոչ քանի օրով յետոյ Հաւլաբար և Ծաղրերեմ արուարձաններուն քաղաքին, մին արու և միւսն աղջիկ 6 և 7 տարեկան հասակով իրանց կամ ծնողաց անզգուշութենէն կրկնայարկ տան պատշգամբեն (բալկոնեն) ներքև Թափեցան, Հարդուիշար եղած յետ սակաւուց մեռան, ոչինչ օգնութիւն գտանելով ’ի բժշկաց՝ և ծնողաց իւրեանց սիրտն դառնացնելով անբաժելի կսկիծանօք։

Թիֆլիզ. Յունիսի 1. ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵՒՆՆ Տէղակալն Կովկասու Սբ. Նիսոյ Ս. Հրեղիսկոպոսն Բարեսիրտիկին Հանապարհ ընկաւ առաջոյ մեկին ’ի Խորջոմի Հանքային առաղջապար ջրերն։

Թիֆլիզ. Սրբազան Ս. Հրաշտորդն Վ. ըստասանի Մարդիս Ս. ըք Նախիջևանայ, որ դնացել էր ’ի տուրբ Ս. Թոռն Յջմիածին Հայրապետ ընտրելու մասին, լուր առինք թէ, իւր վերադարձին Ս. Հրեղիսկոպոսին Հանապարհ գնացել է Ս. Խաչ քաղաքաց և Ս. Խոյցխու կողմն Եկեղեցեաց և ժողովրդեան այցելութեան անելու և բարեկարգելու. որուամ Տէր տացէ յաջողութեամբ կատարել իւր գործը. և մեզ ցանկալի առաղջութեամբ վերադառնայ ’ի Թիֆլիզ Յոյգեպիսկոպոսարանն Վ. ըստասանի և Խաչերեմ։

ԸՐՏՆՐԻՆ ԼՈՒՐԵՐ։

Նօր։ 'Ի Բրիւսելեայ գրին, թէ Ալբերտ Կուտ Հարտապաշտան Կուտայ եկին անդ, և դնայ 'ի փարիզ շինել անդ եկեղեցի ուղղափառաց։ Գհոնտաճէն կաղմեալ 'ի նմանէ առաջի առնէ գեղեցիկ խառնուրդ Կուտայ ու Հոյ և Հաշակի Բրիւքսելեան հետ։ Ընդն թէ այդ ձեւա կերպութեան գեռնոյ հաւանուի է տուել ինքն ԿԱՅՍՐՆ ԱԼԲԵՐՏՆԻՐ Բ։

— Մայիսի 9 ին Կուտայ դեսպանութեան եկեղեցոյ մէջ կատարեցաւ պատկ պատանի իշխանին Օրլոյայ Տրուբեցկի իշխանուհոյ հետ։ Կոմս Կիսիլեն եղե խաչեղբայր ԹԱԳԱՒՈՐ ԿԱՅՍՐՆ անուանեալ։

— Գարձեալ համբաւներ տարածուեցան թէ Ընդ ղնոյ Թագուհոյ աղքայազնուհի Ալիսա երկրորդ աղջկին մը տադրուած է փարիզու Կոմսի հետ պատկուելու։ Բայց Ազքայազնուհին դեռ 15 ամաց է։

Ա Կ Ն Ա։ Մայիսի 22։ Կայսերուհի Կարօլինա Աւգուստնայն հիւանդացաւ հարսանիքով (վարդապետ, ղեղձա, ծիծեղա)։

ԲԱՆԱՍԻՐԱՏՆԵՐՑ ԴԱՏԻՐԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

Շարունակութիւն։

5։ Ո՞րն է երէկուայ լինելիքը, որ ծնօղք պիտի տնէն նոր ծնած պղտիկ վրայ։

Տղայն երբ որ կը սկսի բան ձանաչել ու խօսք հասկնալ, թէպէտ և չկարօղանայ պարզ խօսիլ, բայց զանազան ձեւերով ձեռք ու ոտը շարժելով, երբեմն էլ դլխով, և իրան թոթով լեզուով օրորին ուղածները հասկացնում է։ Ա՛յս հասակի մէջ շատ հաստատ կը տպաւորուի տղայի մտքի մէջը ամէն տեսածը և լսածը թէ լաւ թէ վատ, ուրեմն ի՞նչքան զգուշութիւն հարկաւոր է ունենալ, որ տղային ցոյց չտալ և լսեցնել այնպիսի բաներ, ինչ որ վատ ազդեցութիւն կունենայ նրա մտքի մէջը և երեւակայութիւնը կը խանդարէ, այլ հարկաւոր է անոնք բաներ՝ որ երեւակայութիւնը հայելոյ պէս մաքուր ու անպատռատ մնայ։

Երբ որ տղային կը սկսի իւր օրօրին ուղածը պահանջել և վատ բաղձանքներ ու անկարդ ախորժակներ ցոյց տալ, այն ժամանակը պէտք է խոհեմութեամբ առաջը բռնել, մանաւանդ երբ լսելքը բացուած է։ Երբեմն վատ վատ յանդիմանելով, երբեմն ուրիշներն առաջևը ամաչեցնելով, երբեմն էլ ուղածը չը կատարելով, բայց գլխաւոր բանը այն է՝ չտիւից դուրս չքարկանալ և չպատժել, եթէ ան տղայքը կը իրանին 'ի ծնողաց, չեն սիրել նրանց և կամքով չեն հնազանդուիլ նրանց առաջին։ որովհետև շատերը՝ որպէս թէ կամեցողով լաւ անուանդ տալ իրանց զաւակացն շատ սաստիկ են վարուելու նրանց հետ, ան կ վրդը սխալմունքի համար պատուական ծեծել, որով անբանի պէս կը մեծանայ և միտքը կը չը շինուի, երեւակայութիւնն էլ կը խանդարուի, շատերն էլ պատուհ են շատուղ բարկանալ սաստիկ, և տղայն տեսնելով իրանց ծնողաց պղտանդակ կերպարանքը՝ որ բարկութենէն առաջ է գալիս, յանկին ուշքը կորչում է, և ցաւագար է լինում, վասն որոյ հարկաւոր է տղային յորդորանք, և ցոյց տալ այնպիսի դէմք, որ սխալմունքի ժամանակին տեսնելով իւր ծնողաց դէմքը շատուղ զգայ իւր սխալմունքը և ուղղի։

Տղայոց մէջ երեւած պատկառութիւնները սրանք են. Ընչաուէրութիւն՝ ըստ որում լրան անձը շատ կը սիրէ և կուզէ որ ամէնքն էլ իրան պատիւ տան, խոտեն, մանածեն, սիրեն, հանրուրեն և հեռները շողոքորթութիւն անեն։ Ընչաոպտուրութիւն՝ ըստ որում ինչ որ ասես չէ ուղում հնազանդուի։ այլ իւր խօսքը կուզէ առաջ տանել։ Պոռոտաշունութիւն՝ ըստ որում իւր կամքի ուղածը կանէ, և ինչ բերանիցը դուրս եկաւ կատարել տայ։ Խոչունութիւն՝ եթէ ուզածը չը կատարեն, կը սկսի շուտուղ սիրտը տաքանալ, և որովհետև ուժ չունի խփելու, լայ կընկնի, եթէ ձեռքին էլ բան ունենայ, դէն կը դցէ, և ձեռները առաջները տակը կառնու ու կը կրծէ, կամ իւր դլուխը կը ծեծէ և մազերը կը քաշէ։ Պէնիպորութիւն՝ ըստ որում եթէ մէկը կամքին հակառակ ելաւ. շուտուղ մօրը կամ հօրը լսնայ կանչ նըշանները, որ իրան ջերմացնողին ծեծեն, ու ինքն գոտանայ։ Կոխուն՝ եթէ տանը մէջ երկու կամ երեք տղայք կան իրար հետ կը նախանձուին, և չեն ուղել որ մայրը կամ հայրը մէկին մեծաւ պատիւ գրկէ. էս նախանձը սաւելն է ընդում երկու կամ երեք տարեկան բեխասից մէջ, երբ մայրը ծնում է երեխայ, և նրանցը հետացնում է իրանից. որովհետև նոր ծնածին սկսած սիրէ, վասն որոյ նախանձում են մանուկի հետ։ Փոփոխուն՝ ըստ որում կը սկսի իւր կամքն նատել, վեր կենալ. ման գալ թէ տանը թէ դուրսը, ամէնքին դէմ կը ընկնել, ամէնին սերտել ընկել։

Կարելի է ասէն, թէ էս պատկառութիւնները յառաջանում են տղայութենից, որովհետև հասակաւորների բնութեան մէջն էլ կան, և շատ իրաւի են ասածները։ բայց մեք քննենք, թէ ո՞վ է որդեծոր այս յանդգնաց պատճառը, որ տղայութեան ժամանակին տպաւորում են նրանց մտաց, կամաց և սրտի մէջ, և երեւակայութիւնն էլ խանդարում են։

Ընդհանս էլ յայտնի է՝ որ երեխայն ծնանելով աշխարհքիս վրայ՝ չունի ոչինչ կատարելութիւն և զգացողութիւն, միայն նորա զգացմունքն է քաղցածութիւնը և տկարութիւնը, որ լայ ընկնելով լսնայ է անում, այլ թէ աշխարհիս մէջը ի՞նչ կայ, ի՞նչ չկայ, ի՞նչ եկաւ, ի՞նչ դնաց, ի՞նչ առաւ, ի՞նչ տուին, ամենևին չդիտէ, և թէ պէտ ունի միտք, յիշողականութիւն և բանականութիւն, սակայն նոր սերմը դցածին պէս դեռ չէ բուսել և մեծացել, այլ հասակի հետ օրէցօր սկսում է աճել և մեծանալ. ուստի այս ժամանակիս երբ որ երեխայն իւր օրն ու մօրը նոր ճանաչելու սկիզբն է անում, նրա ծընողքը կամ ծծմայրը և տանը միջի էլածները, նոյնպէս և բարեկամները, ազդականները և օտարները կամենալով սէր ցոյց տալ տղային, մանաւանդ եթէ տղայն աշխոյժ է և ղուարթ, պատճառ են ընդում նրա վատա-

Թարգմանեցին Հարությունեան Սահակ դպրի Պապովեանց։

ԻՆԴՆԱԿԱՐԹՈՒԹԻՒՆ։

Ղազարադիմի և ազգի ազգի բնութեան գերդաստանաց մանկունք ուղարկուում են օտար երկիրները, և յանձնուում են առաքինասէր և ղեկուցիչ վարժապետաց լինելին, որպէս զի կրթութիւն և բարեպաշտութեան աշխարհական դաստիարակութիւն առանան, բայց գրեթէ ամենեցուն սրտի վերայ կանխաւ դրոշմուած է լինում մտաց պատկերը և նոցա սրտով և վէրնոյ հոգւոյ մէջ արդէն տպաւորուած յայտնի գաղափար, և առ այս կամ առ այն ինչ սէր յաժառութեան և հակումնութիւն, յերեսի այս ուսանող մանկունքը իրանց կրթութեան ժամանակը՝ խոհական վարժապետաց անբնդհատ և անխոնջ չնասրութեամբը շատ կամ սակաւ ծանօթանում են ընտանեաց հետ բնակակցելոյ, եղբայրը, և նոցա ձեռքով հասարակութեան հետ կենցաղավարելոյ ձևը, ուստի՝ աւարտելեց յետոյ նոքա վերադառնում են իրանց հայրենեաց երկիրը, ուրանոր ծնել և մանկացած հայրենիքը նոցա ընդդիմում է իրա բարեպաշտական մտքին, և յամին սառնէքէ, և սառնային վայրկենի մէջ ներգործում է նոցա վերայ իրա բնական ազդեցութիւնները, ուստի այն երկրագունդը՝ որ տեղ որ իւրաքանչիւր աշակերտ ստացել է իւր մտաց առաջին զարգացումը, և ուր որ երբեմնապէս այցելութիւն է գնացել վարժատունեցը, եթէ բնական և բարեպաշտական է, եթէ նորա մէջ թագաւորում են բարեպաշտութիւն, հաւատարմութիւն, ճշմարտախօսութիւն և աշխատասիրութիւն, են ժամանակը վարժապետաց և դաստիարակաց պարտաւորութիւնները չափազանց հեշտ են՝ հաճոյ և քաղցրալի, իսկ եթէ տատը կամ տատն և մեկ առաջը մանուկը ծնել է, անել և զարգացել վատաբարոյ մարդկանց մէջ, և մանաւանդ ժամանակ առ ժամանակ վերադառնալով նոյն հայրենիքի՝ միւսանգամ ենթարկուել է միևնոյն կորստական և աղետաբեր ազդեցութեանց տակը, ի՞նչպէս ուրեմն կարելի է պահանջել, որ վարժատունը՝ փոքր ժամանակուայ մէջ իրա ներգործութեամբը, սիկտ է քանչինչ առնէր այն չարութիւնը, որը որ ատաքին՝ ի մանկութենէն սերմանուած է նորա հոգւոյ մէջ, և պէտք է կատարելապէս զարգացնէր նորումանը աղնիւ գաղափարներ, որունք նախկին կրթութեան ժամանակը թաղուած մնացած են անխնամ և անմշակ, իբր խոտոն և արհամարհ դիտութիւն, ա՛չ՝ սխրելիք, խաբկում ենք, մինչև որ հասարակութիւնը իրա կողմանէ բարեպաշտական դաստիարակութեան օգնութիւն և վայելուչ նպաստ չը մատուցանէ մանկանց, կրթութիւնը և բարեպաշտական դաստիարակութիւնը երբէք չեն կարող բովանդակապէս ծաղկիլ և բարգաւաճիլ, եթէ մանկունք կրթոլքը և դեռահաս պատանեակները դաստիարակողը միայն առաքինասէր և աստուածավախ վարժապետները լինեին, շատ անգամ յետոյ էլ անակնկալ տեղից այս ապականիլից մէջ յաջողուել և յառաջադիմել, բայց որովհետև կայ մեկ զօրաւոր ուսուցիչ մանկութեան, և այս իսկ է ծնողաց սնունդը, անդրանիկ դաստիարակը, որ կրթում է մանկութիւնը, շատ անգամ կինքն էլ անգիտանալով անյաջողութեան

Ա՛սացէք՝ գիտեն որ երեխայն բնութեամբ շատ անմեղ է և միամիտ. վասն որոյ ամէնքն էլ ուզում են նրբանալ ուրախանալ, գրկում են, խաղացնում են երես են տալիս, և այսպիսի շարժմունքով շինում են նրան պատուասէր և հպարտ, երբ որ պարտական են, ամէնքն էլ բարի օրինակ ընել։ Ներողութիւն խնդրելով ասեմ. Թէ երեխայն նման է կապկի, (մայմունքի). ինչպես որ կապկի կը լինչ որ տեսնէ՝ են կանէ. նմանպես էլ երեխայն լինչ կը տեսնէ, կը լսէ են կը տովրի, բայց մեկ զանազանութիւն կայ, կապկի տովրութենից յետոյ իւր տէրոջ կամքին է մեկ տալե, լինչ հրամայէ այն կանէ, իսկ մարդս երեխայութեան ժամանակին տովրած վատութիւնները չէ թողնէ մեծացած ժամանակը, Թէ և իւր ծնողքը շամփուրի վրայ խորովեն նրան. ուրեմն զգուշացիք սիրելի ծնողք և դաստիարակներ, որ ձեզ համար ուշադրութ տեղ չըթողնէք։

Ա՛րէքդ՝ երբեմն սկսում են տղայի կամքին հակառակ բաներ անել, որ բարկացնեն նրան և իրանք խրճիթան ու ծիծաղեն, և նա կարծելով Թէ իւր բարկանալը շատ լաւ բան է, որովհետև տանրցիքը ծիծաղում են, վասն որոյ այս սխալը պահվում է սրտին մէջ. և մեծացած ժամանակն էլ բարկացող է լինում, ուրեմն մեծ ամօթ է ծնողաց որ իրանց ծիծաղելու համար երեխայն արջն բըռնութիւն ստանայ։

Ա՛րէքդ՝ երբեմն էլ կը պատահի, որ տղայն պատահմամբ վեր կընկնի դեռնի վրայ, և կամ ուրիշը նրա ձեռքին բան խլելով վեր կընկնի, կըսկսի լաց լինել, այն ժամանակը ծնողքը որպես Թէ նրա լացը կտրելու համար կը սկսեն ուտո ծեծել կամ անարգել այն մարդուն՝ որ նրան վեր է գցել, և կամ լինչ տեղից որ ընկել է. կը ձևացնեն Թէ այն տեղին ծեծելով պատժում են, կամ յանդիմանում են, այսպիսի ընթացքով երբ որ տղայն կը մեծանայ, իրան ուրիշից մեկ քիսս առածին պէս՝ վրէժը (ջնիկը) կը հանե, լաւ իմանան ծնողքը, որ մեծացած ժամանակը, եթէ իրանք էլ իրանց որդւոյն անարգեն նրա պատճառաւ, իրանք պիտի անարգուին իրանց որդւոյն, և եթէ խօսքը տաքանայ, պիտի ծեծուին էլ։

Ա՛րէքդ՝ երբեմն էլ ծնողքը իրանց տանը մէջ՝ երբ որ տղայն կը սկսի լաց ընել շուտով նրա լացը կտրելու համար վախանակ ուրիշ կերով յորդորելու, և շատ Թէ Թէ բարկութեան նշան տալու տալիս են վազ կամ ձրդ, և նրա բոլոր ուզածները կատարում են, վասն որոյ և տղայն սեանելով՝ Թէ իւր կամքն ուզածը ամէն օր կատարվում է, մեծացած ժամանակն էլ կամապաշտ կը լինի, և ծնողքն էլ քաշում են պատուղը երբ որ իրանց որդին իւր կամքը պահանջով՝ չէ լսում իւր ծնողաց խօսքին։

Ա՛րէքդ՝ երբեմն սկսում են տղայի կամքին հակառակ բաներ անել, որ բարկացնեն նրան և իրանք խրճիթան ու ծիծաղեն, և նա կարծելով Թէ իւր բարկանալը շատ լաւ բան է, որովհետև տանրցիքը ծիծաղում են, վասն որոյ այս սխալը պահվում է սրտին մէջ. և մեծացած ժամանակն էլ բարկացող է լինում, ուրեմն մեծ ամօթ է ծնողաց որ իրանց ծիծաղելու համար երեխայն արջն բըռնութիւն ստանայ։

Ա՛րէքդ՝ երբեմն էլ կը պատահի, որ տղայն պատահմամբ վեր կընկնի դեռնի վրայ, և կամ ուրիշը նրա ձեռքին բան խլելով վեր կընկնի, կըսկսի լաց լինել, այն ժամանակը ծնողքը որպես Թէ նրա լացը կտրելու համար կը սկսեն ուտո ծեծել կամ անարգել այն մարդուն՝ որ նրան վեր է գցել, և կամ լինչ տեղից որ ընկել է. կը ձևացնեն Թէ այն տեղին ծեծելով պատժում են, կամ յանդիմանում են, այսպիսի ընթացքով երբ որ տղայն կը մեծանայ, իրան ուրիշից մեկ քիսս առածին պէս՝ վրէժը (ջնիկը) կը հանե, լաւ իմանան ծնողքը, որ մեծացած ժամանակը, եթէ իրանք էլ իրանց որդւոյն անարգեն նրա պատճառաւ, իրանք պիտի անարգուին իրանց որդւոյն, և եթէ խօսքը տաքանայ, պիտի ծեծուին էլ։

Ա՛րէքդ՝ երբեմն էլ ծնողքը իրանց տանը մէջ՝ երբ որ տղայն կը սկսի լաց ընել շուտով նրա լացը կտրելու համար վախանակ ուրիշ կերով յորդորելու, և շատ Թէ Թէ բարկութեան նշան տալու տալիս են վազ կամ ձրդ, և նրա բոլոր ուզածները կատարում են, վասն որոյ և տղայն սեանելով՝ Թէ իւր կամքն ուզածը ամէն օր կատարվում է, մեծացած ժամանակն էլ կամապաշտ կը լինի, և ծնողքն էլ քաշում են պատուղը երբ որ իրանց որդին իւր կամքը պահանջով՝ չէ լսում իւր ծնողաց խօսքին։

պատճառը, և մանկան օր առաջ վարուց և բարուց ա-պականութեան և զեղծութեան հատատի ապագայքը, քանի որ ծնողաց երանց որդւոց վերայ ունեցած խնամքը և ազդու ներդործութիւնը, քանի որ նոցա բանեցրած ջանքը և աշխատութիւնը կրթութեան մասին մնա-դրութեամբ և խոհեմութեամբ չէն, այնքան աւելի զօրա-ւոր ենք տեսնում նոցա հետևանաց ընտրը, քանի որ ծնողքը ծայրայեղը դիտութեամբ չ'հսկանան դաստիարա-կութեան կանոններըը, և մեծաց զգուշութեամբ չ'հաղոր-դեն նոցին երանց որդւոց, վարժապետաց ջանք և աշխատու-թիւն ամենևին չէ յաջողիլ, չէն կարող լինել արդասաւոր և յառաջադէմ, չէն բերել բարոյականութեան զեղեցիկ և ըղ-ձալի պտուղներ, ազգի և հայրենեաց համար սիրազործ և պանծալի հայրենասէրը, ընդհանուր մարդկութեան հա-մար առաքինի և ջերմեռանդն որդիք, քանի որ ծնողքը նախ՝ ինքեանք չիրենք բարոյապէս, չ'ուղղեն պար-տաւորաշատ ձևով երանց ներքին և արտաքին զործոց և առանձին արարուածոց վրիպանքներըը, քանի որ չ'յա-պաւեն խնամատութեան և խոհեմութեան հատոցով աւե-լորդ և չափազանց սիրազանութեան շառաւիղներըը, կն ժամանակը չեմ ասում խափան անիսրելի է, սակայն շատ և շատ դժուարէ վարժապետաց համար, որք յանձնեին են առած մանկանց դաստիարակութեան տուժանակիր և քրտնաջանական հոգը, յաջողութիւն ունենալ այս կրթութեան հանդէպ մէջ, և այս խիստ-խիստ և բազ-մահոգ մնատոր պակասութեանց դէմը մարտնել։ Պհա-տանիկ խօսակցութեանս միտքը, որ յանձնառու եղէ այս հիմնատ վերայ սիրելի առնել իմ խորհրդակցութիւնը յօդուտ ազգիս, ուչ այնքան մանկանց կրթութեան մասին, որքան ծնողաց համար, և առ հատատակ հատակատ անդ-բանիկներըի համար։

Ինքնակրթութիւն ասելով՝ հասկանում ենք մարդոյ այն գործնական գիտութիւնը, երբ որ նա դաստիարակոյ ինամախնամութեան և անքան հսկողութեան հոգատա-րութենէն գուրս գալով՝ այնու հետև սկսում է ինքնին ջեր-մեռանդօրէն մշակել նոցա սկսած գործը, բարեկարգ դըր-քոյներըը հմուտ և ոգևառիտ վարժապետըը միայն սկսում են աշակերտոյ մտաւոր և բարոյական կրթութեան գործը, հիմն են գնում, և հաստատութեան խարխոխ են ուղղում անգիտութեան անհուն և անչափատակ ծովի մէջ, գարգաց-նում են նոցա մէջ միայն սէրը, և քնդունակութիւն յա-ջողակի կրթութիւն առնելու, ուսոի չիմար է այն աշա-կերտը, որը որ ուսում առարելից յետոյ դասնում է դանազան առարկայից անուանի գիտուցարդեալ վիպասերգի և կարծում է թէ, յերկար գիտե ամենայն ինչ, այս եր-ջանիկ յետադարձութեամբ ինքը իր գիտութեան վերայ, հետատատում է, որ նա բնաւ չէ վրձակ, թէ ի՞նչ է նշանակում մնորաշնին հետաքրքրութեամբ հատատ լինել առարկայի խոր-թեանը, միտղտանոյն իշխել գիտու-թեան անազդա ձշմարտութեան, երբէք չէ առել այն երջանկութեան ճաշակը, որ մարդս զգում է առարկայի հիմնատը և կատարեալ խելամտութեամբը, ուսոի այն աշակերտը, որը որ թէպետ շատ սակաւ է սրվել, բայց հետատատ, յիրաւի ձանաչել է ձշմարիտ գիտութեան յատ-կութիւնը և յարդանքը, ուսոյել է վսեչութեան ձա-շակը, վերջ՛ել է իր մատքը, անքատ ափսոս էլինել թէ՞ր գիտութեամբ, այլ և սիրով հետատատ լինել առարկա-յի կատարեալ հասկացողութեանը, այնպիսին իւր ա-ման ընթացքը առարօրելով՝ գիտէ, որ վարժատատը գը-րել է միայն նորա կրթութեան հիմը, բայց թէ կա-ռուցանել այս հիմնատ վերայ հատատութիւն, իւր սեպ-հական պարտքն է, այսպիսի անատերիւը ձանաչողու-թեամբ թևաշարատած՝ նա քաջութեամբ և անվհատ հոգ-ով սկսում է ջանք դնել, դեղերել իր միտքը և հոգին աւելի ևս կրթելու, այս իսկ ազատ աշխատութիւնն է, որ մենք ատում ենք ինքնակրթութիւն,

Մինչ որ այս տեղ խօսեցանք մտատոր կրթութեան հա-մար, նոյնը ևս առաւելութեամբ պէտք է վերաբերենք բարոյական վարժքդ, որը որ անհրաժեշտ հարկատոր է ա-մեն մարդոյ, և այս երկրորդը աւելի դժուարութեամբ է ստացվում, քան թէ առաջինը՝ հոգատող վարժապետը, թէև ոչգան կամենոյ գուն գործի, իւր ձեռքը սերմանիկ աշակերտի հոգւոյ մէջ բարոյականութեան զեղեցիկ սերմ-նեղէնը, բայց եթէ նա՝ ուսման ժամանակը վերջաց-րելից յետոյ ինքը անկախ յոյսէն կործելով՝ անհոգ և անփոյթ լինի իւր հոգւոյ մէջ անկատ սերմանքը ոռ-ոգելու, արդասաւոր և բերրեղուն ուռճացնելու, այն ժամանակը նորա հարիւրիւ կ'հեղձնուին։

Մի թէ երբէք ձեղ չէ պատահած բարեչքժար ունկըն-դիրք, որ բարոյականութեան օրինակ կործուած երիտա-սարդը, քանի որ ծնողաց և վարժատան հովանաւորու-թեան և սանուր պաշտպանութեան պարապ սակն էր, վերջապէս փոխարկուել է դաստարկապրաւ և անպիտան մարդ, տրա ասոյդ և հատանական պատճառը այն է՝ որ նորա կրթել են միմիայն ուրիշներն, իսկ ինքն չէ տա-լորել իրան մարդկութեան, չէ տալորել իւր սխալմունքներըը նըշ-մարելու, և լաւ այնմ մնահոգ դաստապարտելու, չէ տա-լորել անդուլ և անողոքելի լինել իւր յանցանաց և թուլութեանց մասն, հանգիստ առել, չէ տալորել իւր ա-պատամբ և ըմբոստ կիրքերը նուաճել, և ամենահարել, ահաւասիկ այն պատճառաւ եղ տատուածատախ և առա-քինատեր վարժապետաց անխոնջ հոգատարութեամբ տրն-կուած սերմանքը, արթուն հսկողութեամբ վատատածը և բազմաքրքրան ներքնութեամբ առաջած բարիքը, այնու-հետև խափան չ'կանգնում են, և անվհատ կորչում, սիրելիք չկարող ինք, ինքնակրթութիւնն թագ է հրահանգաց, երկ-րորդ չանից և աշխատանոց դիտատրութիւնը սիրած լի-նի այն, որ աշակերտը անձկութեամբ և անյագ փափա-գանք դիմի դէպ՝ ի առաջինը։

Մինչ անհրաժեշտ թիւն և մեղը եմ համարում վե-րադրել և յանդիմանել ծնողացը, երբ թէ նորա չեն փափագում ունենալ օգտաւէտ դիտութեամբ զբաղացած և բարոյականութեան չքնաղ և պանծալի յատկութեամբը բարգաւաճեալ մանկունը, կրկին անգամ ասեմ, օրհնա-զանութիւն եմ համարում, ժխտել, թէ նորա չեն գործ դնում պարտաւորաշատ միջոցներ և հանդամանքներ այս բարի նպատակին և տուրը դիտաւորութեանս հասնելու համար, ամենեցուն յայտնի է այս ձշմարտութիւնը, որ գպրոցները ըստ ամենայն մասանցն հետևում են հետ պահել ուսանող մանկունքը և անշեղակ ամենայն ան-կարգութիւններից, և կրթութեանը միատատար շարժ-մունքներից. յատնկատկի ձիղն են թափում աղբել, և

անջինջ տպաւորել մանկանց քնքուշ սրտի մէջ բարոյականութեան գեղեցիկ կանոնները, ջանք են դնում բազմարիւն, անվիճ և հաստատամտութեամբ հոգւոյ մէջ՝ առաքինութեան նշանները, ընկած տեղը դաստիարակում են, վարձատրում, նախատում, յանդիմանում, և վերջապէս պատժում են, մինչ բանիւ այն ամենայն ջանքը և աշխատութիւնը զուգ են դնում, որը որ կարելի է միայն պահանջել ուսումնատենչ և բարեմիտ վարժապետներին, 'ի վերայ այսր ամենայնի, ի՞նչ է պատճառը, որ այսքան աշխատանաց հետևանքը երբեմն հազուագիւտ են դուրս գալիս, անհամեմատ և անհամաձայն յուսոյ և սիրելութեան վարժապետաց, ծնողքը առ հասարակ դանգատում են դաստիարակիներին, ասելով մենք տալիս ենք նոցա ձեռքը առաքինի, մաքուր և բարեպարծ մանկունք, որպէս զի նոքա ստանան հարիւրապատիկ և մարդկութեանը սիրտնի դիտութիւններ, սակայն զի՞նչ, մեզ վերադարձնում են չարաճճիկ, մոլի և անկիրթ տղայք, առանց նկատելու հակառակ մեր դիտաւորութեան, և այս տեսակ պատահարում են և ասպատանում բոլոր վարժատուներ, և դաստիարտում համօրէն վարժապետաց ջանքը և աշխատութիւնը, և հանդերձ ոսկի տակին են գտնում նոցա քրտնաժէտ վաստակը, ես չեմ յամառում և կամակորում այս հնմարտութիւնը քանի մի պատահմանց մէջ, բայց այս է վոքը լինչ ցաւալի և դաղ վարժապետաց սրտին, ըստ որում ի՞նչն պէտք է անվիջապէս պահանջինք այն, որը որ անհնարին է որոնել այս մեր յանդգնաւոր և անվճռական հողագնդի մէջ, իբր թե ամենքը առանց բացառութեան, որոնք ընծայել են իրանց զրկելով մանկավարժութեան լանատքին, լինին ընդհանրապէս գազաթը կատարելութեան, բայց ներկայ պատահմանս մէջ հարցնում եմ ես միայն այն մասին, արդեօք ծնողքը չէին եղել երբէք խոչընդոտն և խափան յառաջադիմութեան ջանից և պարկեշտութեան վարուց մանկանց իրանց ազդեցութեամբը, արդեօք չէի տեսել նոքա տանը յառաջ քան զդպրոց մտնելը կամ չէ՞ն տեսնում տակաւին, չէ՞ն լսում բան լինչ այնպիսի որ ուղղակի հակառակ է նոցա սրտին և հոգւոյն, համառօտ ասել՝ ուր նէ՞ն արդեօք ծնողքը աչալրջութիւն և զգուշութիւն իրանց կինակցութեան, վարմանց և խօսակցութեան մէջ, որպէս զի զարդացնեն մանկանց հոգւոյ մէջ զործունեայ և կենդանի յառաջդիմութիւն դեպ 'ի ճշմարիտ կրթութիւնը։

Ահաբեկիչ այս ճշմարտութիւնը բնաւորեան է ամենայն մարդոյ մէջ, որ անձը որ աւելի նկը պատկում սիրում և ճանաչում, այնքան աւելի հաւատ նկը ընծայում նորա ներդործութեանց, այնքան աւելի հնազանդութեամբ, եթե պէտ առանց բնութեան հետևում նկը նորա շահագրգռութեանց, (յաճախ ևս) Ա.յս յարդը և այս հնպատակութիւնը աւելի զօրաւոր և ազդում են մանաւանդ եթե աղէտարերը մանկանց մէջ, որովհետև նոցա վարդապետն և անխոցած հաւատը, նոցա քնքուշ և անմեղ հոգւոյ պատահանները և անպատհասան դէպերը միշտ բաց են ամենայն տպաւորութիւններ, ամենայն դաղտխարներ խոռոն 'ի խոռոն ներս ընդունելու, դիտենք որ շատ տարբեր նոցա արագ ուշարժ հոգին, նոցա ծախանդիկ միտքը, նոցա անպատեպար ղգայարանքները, լրտեսի պես հնհարկված են բաղձալի առարկայից, աղդեցութեանց և տպաւորութեանց առ, ես ասում եմ, ծնողքը մանկութիւնն նորանոր բաներ դիտելու և լսելու սիրով բորբոքուած՝ այս գժտարակիր բեռը կռնակը շալակած չէ զգում ծանրութիւնը, սակայն ամենայն ծնողք պէտք է խոհեմութեամբ և իմաստութեամբ վարուն նոցա հետ, պէտք է զգուշութեամբ և զգաստասրտութեամբ ուղղեն իրանց նեղբին և տրտաքին դրդեցները, որ անդատին յօրէ մանկութեան, կամ էլ առաջ խանձարրոյ մէջ քանդակվին և անջինջ տպաւորվին նոցա պարզ և վճիտ հոգւոյ մէջ առաքինութեան մարքարիտյլ գաղափարները, դուք վարձով դիտէք այս անհերքելի և անժխտելի ճշմարտութիւնս, որ ուղղակի յորդորները և համոզական խրատները, որքան կամենաք դուք դործ դնէք, մանկունքը բարոյապէս կրթելու և դաստիարակելու մտօք, այնքան չեն ներդործում, այնքան չեն յաջողվում, որքան կողմնակի մտածութեամբ դիպուածները, թիւր և սոլոր աղեցութիւնները, Ա՜ւ ի՞նչ են այսքանիկ, դիտեմ շատերը հետաքրքիր են իմանալու, մի՛, մի՛ զարմանայք տեսքը իմ պատուականք, տքա են մեր անկարդ անյարմար և անհնեծ խօսակցութիւնները, մեր ծայրայեղ խոտորեալ խաղերը և տեսարանները, որոց միշտ ականջալուր և ականատես վնաս դոլով մանկանց դիւրաշարժ զգայարանքները վնասվում են և արդարութեան Հանապարհէն խոտորվում, նոքա ի՞նչ մեղաւոր են, երբ ծնողաց մէջ, ան վատարաղդիկ որդեաեարդ հոգւոյ մէջ, գտհագրելս նոտած են ապատամբութեան, օրինազանցութեան և երկպառակութեան մանեխանձ կիրքերը, նոցա մէջ, ահ ցաւում եմ ասել, որ պէտք է անդադար կրճնկին և դաստիարակվին իրանց ծնողքը, Ա.յոտուծոյ պատկերակիրը, ասուածպաշտութեան, օրինապահութեան, սիրոյ և երկիւղի մէջ, պէտք է ջերմեռանդն աղդասիրութեան և բնութենական հայրենասիրութեան շքեղաշուք և հոյակապ հանդէսները բանալին նոցա մտաց առաջ, պէտք է Ա.ղբի և ըսխատագիտութեան լուսափայլ Հրաշները և կանխեղները վառեին նոցա անմեղ հոգւոյ բարմատեղն լսպտերների մէջ, նոքա ապա, փոխանակ այս անհրաժեշտ և աստուածապատհանդ պարտաւորութիւնները կատարելու և արդիւնաւորելու, Թողնում են, չեմ դիտեմ ոնմ կամաց, Թերևս անապատ և կենդանազուրկ բաղդի յաջողվելուն, Թերևս աշխարհի տարաբնեկ ազդեցութեանցը, մի՛ խորհք սիրելիք, ծնողքը շատ և կարի շատ պատասխան են ամենուն և օր ըստ օրէ դարդացող մանկանց կրթութեանը մեծագիտ հոդ և խնամք տանել, և ոչ Թե բարձի Թողլ արած լքեալ ամոլի և խոպանացեալ անտապատի պես որ համարհուած, յուսոյ և երկիւղ, արդարութեան և առքութեան դանկապատանները խրատելով Թողում են, որ ապականարար և մոլեկան կիրքերը վայրի խոզի նման մատ գործեն Ա.ստուծոյ ձեռադործ դրախտի մէջ, և ատնակոխ առնեն շուշան, նարդոս, քրքում և բալասան, առաքինութեան ատտուածատունկ տնուշահոտ ծաղիկները, ահատակ սիրելիք ես իմ պարտքս վճարեցի, ինքնակիրք Թութեան բռնադատութիւնն այս է, որ այսքան մինչ ցով խոստացայ ձեղ հետ, և կարելի է ոմանց քնքուշ սիրտ վերատրվեցաւ իմ անհերքելի խօսքերից, սակայն հաստատիք Ա.ստուած, որ մարդկութեան բուն նպատակը այս է, նախ մեր գլուխը կրճնկք բարոյականու-

Թեան գեղեցիկ ուսմանբ, առանձինք ապրեալ Թիւն զոր-ծել, հիզ և խոնարհ լինիլ, Աշմարտութիւն խօսել ընդ ընկերի, համարձակ ասել ամենայն առաքինութեանց մայր և բնակարան լինելիք, որ այնուհետև և մանկունքը լինին Ջերմեռանդն Աստուածապաշտ, բուն Աղգասէր, և Աշխա-րհս Հայրենասէր,

'ի 1858 ամի,
25 Մարտի,
'ի Պ. Զ.

Որքան քաղցր է երախտիքն ընդունողի համար, այն-քան առատել ամենաքաղցր է երախտագիտութիւնն երախ-տիք առնողին համար. յորժամ իւր ցանածի պտուղն քաղէ, Ահա տեսնէ, ուրախանայ և գովեցեալ այսպէս երկու ան-ձանց բարի գործքն, որ միմիք իւր համագգի պատանւոյն առանց ակնկալութեան մեծ լաւութիւն է անում, և միւսն արժանապարգ գեղեցիկ զգացմամբք Հանապէ և քա-րոզել հրապարակաւ իւր անշահագիտական բարերարի առաքի-նութիւնն այսպէս հետևեալ ոտանաւորաւս, յատկապէս հանդիսով հրատարակել միջ Մեղու Հայրենի միջ,

ՆՈՒԻՐ ԳՈՀՈՒԹԵԱՆ

Ա. Մ. Ս. Ամասպարեանց,

Գիտելով' զի պարտի լեզուն
բարի խօսել և ոչ չար,
գովել հաճիմ զամն Հայկազուն,
որչափ գործ իմ հանձար,
Օ այն այր գովիմ, զայն այր բարի,
որ բարերար ինձ գրաւ,
եւ աշխատի յորդ լսայ կարի
զնս կրկնելոյ աղագաւ.
Ո՛ւր իմն օգտի ոչ լուկ զարմանք
'ի գործ եղ նա գրեթաբար,
այլև բարի եղ ինձ խորհուրդ,
որպէս որդւոյ տայ միշտ Հայր:
Յիշեցոյց ինձ զգան Խմաստնոյն,
Թէ յերկրաւոր 'ի մեր կեանս
լաւագոյն է խնդութիւն
քան զանմեր պատուականս:
Յայտնեալ զօգուտըն դիտութեանցդ
եւ զարդիտութեանըն վրնաս,
,, ուսիր, ասաց, գրոցես զայս գանձ
'ի հատակիդ չսիահաս,,,
Նա զուսումըն գովել անդուլ
'ի խրախուսել զնս 'ի նոյն'
ուսոի և ես 'ի գով առնուլ
փութամ զգովելին Խմաստուն,
Ու դարձուցեալ առ նա զիմ բանի
ս նըման արկանեմ.
,,Ես, ասեմ, իմ պահատան
ակն ուր այժմ եմ,,,

,, Գահ եմ բազմեն, գահ եմ, ուր Տէր,
եւ Հանապէմ զիմ քաղաքս,
զի զգացարին զեր ասպարէք,
ինձ մոռանալ ոչ է մարթ,,,
,, Թող գիտացին մանկունք ազգիս,
զի Հնամածու Հայր եղեր
պանդխտեալոյ պատանեկիս'
Ամասպարեանդ Աղգասէր,,,

'ի Պոլսոյ 'ի 1 մայիսի 1858 ամի, Գ. Սպասեանց,

ՄՈՒՀԱՄԱԴ

Ասացեալ 'ի տիվխանեցի Նազարէթ Պետրոսեան Յով-հաննիսեանց 'ի վաղամեռիկ մահն ինքզ թերայ տիվխանեցի նահատակի Սուքիասի դստեր Ասղիկ Հահանայ անդ 'ի Թիֆլիս Շահիվեանց 'ի 1 մայիսի 1858 ամի, վախճանելոյն 'ի 20 Մարտի 'ի Տփղիս, բայց երեք տասնեակ ամ-սեր յերթալն դերասել, ուր բնակեր պանդխտութեամբ վերա-դարձել Յովհաննիսեանցն,

Ո՞ւր տարաք մահ անողորմ, իմ Սուքիս զան ձեր տարաք,
իմ կեանքը, իմ արեւը, լոյս իմ Ջուխտ ուխտ, ձեր տարաք,
Ձուռնկիրի մեծ բլուռ, քոռ պատռեցիր խղճմտանքը,
որ խոպատ անյիշատակ, Թողիր իմ ողջ աշխատանքը,
վոխանակ սեր շանց տալու, ինձ գըցիր 'ի չարչարանքը,
կեանակատար Թողլուով, սրտատրփ եղած բաղձանքը,
ինձ համար նոս եր միայն անուշ սիրեկան, ձեր տարաք,
Ո՞ւր ես մահ քոռ գալատեան, տասնիկ ծոցատած եմ արի,
որպէս Թէ քաղ կ'երևնամ, բայց կենաք մեռած եմ արի,
քեզ ծնում եմ աւտարիկ, դառներս բացած եմ արի,
մի քանի հատ ջուղտակներ, քեզի պատրաստած եմ արի,
տեսանենք Թէ Սուքիասիս մահտանն գերեզմանն ձեր տարաք,
Թիֆլիզում ասնս անկիւն, երկու քոս տաքը սիրտ եմ ես,
հանգրան նոս ինձ համար, անմահ ուրախութիւն էիր,
երկու հոգւով 'ի միում մարմնով բնակվում էիր,
'ի միասին մեռնելու մեք առանձին ուխտ ունէինք,
արդանց ինձ, ինձ նախերաս, ասաւ դուշման ձեր տարաք:
Աչքերիս արտասուքը Թէ ձէ որպես վեղն առեմ,
եթէ ձէ երեքաքեայ Աիրեկանիս սէրն առեմ,
Ասրս աչիս բնութիւնը Թէ իմ խակ անց քերն առեմ,
շուարած մնայել եմ, չանիս որ ցաւերն առեմ,
ախր ինձ խեղճ Թողլուլ դուն այն պատուականը ձեր տա-րար:
Նա յաւէտ աչիս քուռած, եր անԹառամ վարդ ինձ համար,
հանդիսել անբաղդութ ըս վատաք ու տաղտուկը ինձ համար,
Թանկագին ակունքներով, ոսոտուածաշէն զարդ ինձ հա-մար:
բայց հիմիկ դառան նրանք անտանելի զարդ ինձ համար,
ախ անգութ դու այն հոգւոյս, Թարց իմ դիտութեան ձեր տարար:
Իմ բաժին ապրծատատիալ լոյս Աբեգասկը խաւարաւ,
իմ աստղը երկնուց ընկաւ, անշէջ Հրատըս խաւարաւ,
ամիսըս լրումն առաւ, գոզտրիկ լուսնեակըս խաւարաւ,

շարունէր, օրըս, տարին ողջ ժամանակըս խաւարտ.
պտիտ տուն, կենացս արև, հոգւոյս օթևան ուր տարար,
Ինձ առիւ սրտիս ցաւը, սաղմոսու խոպատ չէիր,
ինձ նըմման սև արեախտիկ, մարդ բնաւին յաշխարհ չէկայ,
օտար տէղ ոգոյ ծովում վերընկած մընթիմար չէկայ,
դիսաւդէն մտիկ կըտար. մայր, քոյր նամե եղբայր չէկայ,
ախ գու ո՞նց չը խղճացիր առար դու իմ կեանքը՝ ուր տա-
բար։
Նման քու միջին՝ ալ մահ, Աստուածն արասցե դա-
տաստան,
ձի նըհախ լինէ Թամնեցիը զօռով տարար զիմ Վերկան,
առանց լինէ, վայ անբախտիս, առանց լինէ մըտաս գե-
ըեզման,
չէմ դիտեր հոտից դինը, ուր գտնեմ իմ Վասիւճ Ջան,
Նայօրվի աչքերի լոյս և կեանքն ամենայն ուր տարար։

Նազօր Պետրոսեան Յովհաննիսեանց։

Ինչու գողը-նեռից գրաւճալէ լուրը։

Մօտ ժամանակներս փարիզի մէջ մին աղնուական մեծ մարդոյ կէն մտաւ արծաթագործի կրպակը, և 500 ֆրանկ արժող մի ջուխտ դինտ (ականջի օղ) դնելով՝ կըրպակատիրոջն հազար ֆրանկանոց թղթադրամ տուաւ, որ միջէն իւր վարձն առնի, և մնացածն կրան յետ տայ։ Նոյն միջոցին մին կնեղտոտ շորերով մարդ նեռաև մտաւ, և բարկութեամբ ասաց։ Ա՛սա ահա գան իմ ամէն փողերս առեալ՝ ինոջն երեսին այնպէս սաստիկ ապտակ (սիլլա) կըպցրուց, որ խեղճը ուշքը գնացած գետնին վերընկաւ։ Ա՛սա 1000 ֆրանկանոց թղթախոզն տեղնիկոջ վերստաւ, քսակի մէջը դրաւ և դուռը բարկութեամբ հետ անելով անցաւ, գնաց։ Փոքր ինչ յետոյ կրպակի մարդիկն իրանց շփոթութենէն սթափեցան, և շուտով ուշքի գնոջ ամէն օղնութիւնը անելով՝ ուշքը բերին։ Կրպակատէրն ցաւակից ընկերաց յետոյ խնդց ասաց, որ 1000 ֆրանկանոց թղթախոզն քո այրը վեր առաւ տարաւ։ Ո՞նչ այր, ի՞նչ առնուելն պատասխանեց շփոթած տիկինն, ես մարդ չունիմ. ես մի այրի (սրբեվելը) կին եմ։ Պատակ խփող օտարականն մին խաբեայ դող էր, որ իւր արաւեստի մէջ այս նոր գիւտը հնարել էր. և առաջին անգամ զայն յաջողութեամբ ի գործ դրաւ։ Ետա հնարք բանայրին, որ ձեռք բերին այն գտնին, բայց բոլոր աշխատանքը զուր անց կացաւ։

Պրիւն քաղաքումը մին խատակ հագնուած մարդ խաբեպոյծ (շապկա կարող) կրպակը մտաւ, և ուղեց մին լաւ խոյը գնել։ Խանութպօծն իւր ամէն ընտիր ընտիր խոյերն յառաջ բերաւ, և նոա մին մին գլուխը գնելով փորձել տեսնել, Թէ նրանցից ո՞րը վայ կուգայ։ Իրան յարմար խոյը մի գտնելուց յետոյ խանութպօծին ասաց՝ հա-

յելի ունիմ, որ տեսնեմ, Թէ այս խոյերը ի՞նչպէս է սազ գալի ինձ։ Նոյն րոպէին մին փողոցի տղայ կրպակի դրանէն դէպ ի ներս գոռայ, ըստ ամենայնի իշի ես նման”,, Ա՛ն-առակ գքեզ, հիմա ես քո չափը քեզ կըհասկացնեմ ,” գոռաց և նորա եաևիկը ընկաւ, որ բռնի։ Օ՛ւր ասա-սեց երկար կրպակատէրն, որ օտարականն այն չետ գայ և իւր խաբէն վճարէ. պատճառ որնա գողէր, և տղային ինչն էր սովորցրել՝ որ նոյն րոպէին գայ, գոռայ, որ ինչն առիթ ունենայ գլխին դրած նոր խոյրն կրպակին գուրս գայ ու փախչի։

Լ՛ոնդոնի մէջ մին հարուստ Ֆրէնչ աղջիկ կամենա-լով պսակուիլ քրիստոնեայ երիտասարդի հետ, հրաման խնդրեց ի հօրէն, բայց հայրն պատասխանեց, Թէ ամե-նևին չեմ համաձայնիլ, և չեմ հրաման տալ, որ քո այդ քրիստոնեայ լինի։ Աղեհատոյ հետ երկար վիճելուց յետոյ վերջը աղջիկն յայտնեց հօրն, Թէ առանց քո հա-ւանութեան ես իմ կամքս կըկատարեմ ,, Լա՛ւ է, ա-սաց հայրն կարող ես դու քո կամքը կատարել, բայց իմա-ցիր, որ դու էլ յետոյ իմ աղջիկ չ'ես լինիլ և բոլորո-վին իմ ժառանգութենէն կըզրկուիս”։ ,, Ա՛ս էլ կերե-թամ քրիստոնեայ կըդառնամ, պատասխանեց աղջիկն, և յայնժամ դու քոտ օրինաց Ֆրդղնացւոց չ'ես կարող ինձ զրկել ի ժառանգութենէ”։ Հայրն այս խօսքէ վե-րայ շատ շփոթվեց, և շուտով մին վաստատրանի մօտ դը-նալով՝ հարցրուց, Թէ երբեւէ Ֆրդղնայի մէջ այնպիսի օրէնք կայ, Հա՛ ատաց վաստատրանն, անդղլական օրէնքն չէ Թոյլնել, որ Հրեայն երբ որվէն քրիստոնեայ լինելու համար ժառանգութենէ զրկէ, բայց Թէ որ ինձ 10 լիւրա տաս, ես մէկ հնարք կըտեսնեմ քեզ, որով դու կա-րող ես քո դիտաւորութիւնդ դլուխ տանել։ Հրեայն ա-ռանց մտածելոյ հանեց քսակէն 10 լիւրայն, հանձնեց վաստատրանի ձեռքը, և անհամբերութեամբ սպասէր լսել նորա հնարքը։ Խորամանկ վաստատրանն ծանրութեամբ ոտկիքն դրպանը դրաց, գառնալով դէպ ի Հրեայն ասաց. ,, Գնա՛, դու էլ քրիստոնեայ դառիր և յայնժամ կարող ես՝ ինչպէս կամենաս, զրկել քո աղջիկդ ժառան-գութենէն ”։ Ա՛յլ կարէ նկարագրել Հրեի այս խօսքէս զգացած զայրոյթն ու կատաղութիւնն, բայց ըստ և ան-օգուտ, ոսկիքն վաղուց խորհրդատուի գրպանը բանտ էին ընկած, և ա՛յլ կարէր հանել նրանց անտէ։

Գանձ քահանայն՝ որ Կըրոնապլէ մէջ իւր բարերա-րութեանց համար շատ անուանի էր, մի օր բանտէն տուն դառնալու ժամանակը, ուր յանցաւորներին միխիթարել էր և օգնութիւն արել, պատահեց իրան Հանաչ երիտա-սարդի մէյ, և ի նմանէ բարեպաշտական վախճանի համար մի քիչ փող խնդրեց, բայց փողն տեղ մի ստատիկ ապ-տակ ստացաւ։ ,, Ա՛յս ինձ համար լաւ է, ատաց Հան-դարտութեամբ երեցին, բայց աղքատացս օգուտ չէ անի”։ Երիտասարդն այս խօսքէս տմարեց շատ, և կամեցաւ իմա-նալ այն աղնուական ծերունւոյ անունն, որոյ հետ այն-

այնս անարգանօք վտարվեցաւ։ Երբ լսացաւ, թէ Գանձէն է, նոյն րոպէին չզթեց նորա առաջին, և մատուցանելով մին քուակ ոսկւով լեզը՝ ներողութիւն խնդրեց ՚ի նմանէ։ Փութացաւ ծերունին ոսկի վերայ կանդնացուց նրան և գուարթ երեսօք ասաց։ ,, Ո՞նչպէս կզցանկանայի, որ միշտ այսպիսի դառնաբար ձեռք բերեմ իմ խեղճ աղքատներին համար և այն այսպիսի թեթև գնով"։

Ֆրեդերիկոս 2. Պրուսիոյ գուարճասէր թագաւորն մի օր Բերլինի փողոցների մէջ, ինչպէս շատ անգամ անէր սովորութիւն, մի երիտասարդի հետ սկսաւ զրոյց տալ։ Օձանազան խօսքերի մէջ ցոյց ևս հարցուց նրան թագաւորն, թէ քո հայրդ ի՞նչ է։ Ա՛նքայ՝ պատասխանեց երիտասարդն, իմ հայրս ոչ մէկ արհեստի հայրս մինչև է։ Այո դէպքիդ ի՞նչ գործ հայրդ, հարցուց դարձեալ Ֆրեդերիկոս։ Նա հայրս՝ կրկնեց երիտասարդն, թէ ես նրան 3 տալեր տալու պարտքս պիտի վճարեմ։ Թագաւորին այս խօսքերս շատ դուր եկաւ, և քանիկն 3 տալեր հանելով տուաւ նրան, ասելով՝ գնա, հայրդ վախի և պարտքդ վճարի։ Երիտասարդն այս փողը շնորհակալութեամբ ընդունեց, բայց թագաւորի հրամանը չիատաբեց, այլ գնաց և նորանով լուսաբանութիւն արաւ։ Մի քանի օրից յետոյ Ֆրեդերիկոս փողոցի մէջ ՚ի նորոյ պատահեցաւ նրան, և թէ ախտ երիտասարդն կամեցաւ ձանձրացնել փախել դէպ ՚ի միւս կողմն և փախչել, բայց թագաւորն լսանաքալով նորա միտքն, քամակէն ձայն տուաւ, կանգնացուց հարցնելով։ ,, Դերձակն պարտքդ վճարեցիր։ Ա՛նքայ՝ պատասխանեց երիտասարդն հանգստանալով, ես 3 տալերի հանոյ իմ հայրս չեմ փոխել։

Տնտեսական հանր գիտելիք։

Տախտակամած յատակի (պօլի) և փայտեղէն կահկարասիքեց Թռնաքի բծերը (լոքեբը) հանելու հնարք։

Յառաջ այդ բծերը պետի չոր առաջով քերեցիք, ապա թաց սրեք 5 մնթալ արջասպի եղով և 24 մնթալ ջրով, և ինչ ժամանակ բծերը չնջուին, են ժամանակը եդ առէլերը մի քանի անգամ մնթարջրով կամ խտակ ջրով լուացէք։

Կոտրած շուշերէն առանները կպցնելոյ հանոյ շաղախ (զամասկա։)

Ա՛ռէք թաղոյ նոր շինած պանիր կամ շաղուած կաթի խաձոյ, որքան կարելի է լաւ մանր արթերցէք, ապա նրա հետ խառնեցէք մի փոքր չհանդրցած կիր և մի հատ ձուի սպիտակուց, և էս երեքը լաւ միացրէք իրար հետ։

Ա՛յս փորձած զամասկա (շաղախ) է կոտրած շուշերէն առանները կպցնելոյ հանոյ։ Ես որովհետև այս շաղախս երկար չէ պահուել, ասա միանգամայն առնել շինել չէ հարկաւոր, այլ որքան պէտք լինի քեզ,

Թեթև երաժիշտ դեղ։

Թագաւոր ձուի սպիտակուցը քսի բաժակ քաղցր վերայ և նրանով երաժիշտ առղը կապիր, և որքան չորանայ, դարձեալ քսիր Թագաւոր ձուի սպիտակուց և դիր վրէն, մինչև, որ սաղանայ երաժիշտ։

Հանելուկ։

Երկնաւոր Թագաւորին
եմ ստեղծուած առաջին.
առաւոտարձակ գոյես չիս
պատկեր և դիր Ա՛րարչին։

Ա՛հտառնին։

Յայտարարութիւն։

Լիսկաստոր Գործակալն (Ագենտ) վէ քիլեան Թղթով Ս. Պետերբուրգի Կառավարութենէն որպէս լինելու մանկատուն է (Ֆիրմա) ,, Նադեժդա, Յոյս, և ցամաք ձանապարհի ապահովութեան համար և ապրանքի բեռները ուղարկելու համար, Թիֆլիզում պօչտանի քաղաքացի Ֆէդօր Իվանիչ Օ՚ալլսմն իմաց անելով առնելու է նորա տունն, որ է Թիֆլիզի 5 չաստումն տան վրայ, և Վլադիմիրովսկոյ քաղաքում են, են տեղ Պատճի Պ. Կեղբի տան թայատած են ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ հատուածալ կանոնների հինան վերայ կանոնները, վասն տարածելու և ուղարկելու ցամաք ձանապարհաւ և ապահովացնելու առնի տեսակ ապրանք և ուրիշ բաներ լինելմանտան որ անձինքների պատկանալ, նամանաւանդ և Թագաւորական կատարութենէ տեղերին, Թիֆլիզից քաղաքից և նորա շրջակայ տեղերից և Վլադիկաւկազից դէպ Աստրախան Տէրբենտ և Պօլշի զանազան տեղերն, յայտնում է, թէ ամէնայն մարդ որ ցանկանում է ուղարկել ապրանքի և նրանց բեռները նշանակած տեղերը. յիշեալ ,, Նադեժդա ,, կօմպանիի երաշխաւորութեան վրայ սորա ապահովութեան համար դրել է գլուխ դրամ 1,000000 ռուբլի արծաթ, կարող են յայտնուիլ շաբաթ անեբումն ամէն օր առնէն ժամանակ երբ որ կը ցանկանան, և իմանալ այն կանոնութիւնները, այս բանի մասին հրատարակուած են։

Թիֆլիզի Պօչտանի քաղաքացի Ֆէդօր Իվանիչ Օ՚ալլսմն։

Печатать позволяется

Тифлисъ. Іюня 7-го 1858 года. Цензоръ И. Кайтмазовъ.

Խմբագրիչ Սեբաստիա Հոհաննէս Մադրիճեանց։
՚Ի Տպարանի Ներսիսեան Հոգևոր Դպրոցի Հայոց
ընծայեալ Մխիթարեան Ընկ. Գերդաստ. Ս. Լազարու։
ԹԻՖԼԻՍ